

Prof. dr hab. Michał Nagy
Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie

Dziedzina sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna - instrumentalistyka

Kraków, 20.08.2023

Zleceniodawca recenzji

Rada Dyscypliny Artystycznej Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku (Uchwała nr 71/2023 z dnia 22.05.2023), na podstawie art.14 ust. 2 pkt. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, w zw. z art. 179 ust. 1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku *Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

Do nadesłanego mi pisma z dnia 20.06.2023 informującego o powołaniu mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej Pana **mgr Roberta Horny pt. „Zagadnienie transkrypcji na gitarę klasyczną na przykładzie wybranych utworów Astora Piazzolli”** zostało dołączone dzieło artystyczne wraz z opisem w językach polskim i angielskim.

Promotorem rozprawy doktorskiej Pana mgr Roberta Horny jest prof. dr hab. Piotr Zaleski.

Podstawowe dane o Doktorancie

Pan mgr Rober Horna rozpoczął naukę gry na gitarze w wieku 11 lat jako samouk. Ukończył PSM II stopnia w Koninie pod kierunkiem Andrzeja Majewskiego. Jest absolwentem Akademii Muzycznej we Wrocławiu w klasie gitary prof. Piotra Zaleskiego oraz Konserwatorium Muzycznego w Enschede w Holandii. Studiował również muzykę jazzową u gitarzysty Artura Lesickiego. Znalazło to odbicie w późniejszym zainteresowaniu Doktoranta muzyką improwizowaną. Robert Horna koncertuje jako solista, a także m.in. w duecie z Krzysztofem Pełechem, oraz wspólnie z mezzosopranistką Izabelą Kopeć a także akordeonistami i bandoneonistami: Piotrem Rangno, Klaudiuszem Baranem oraz Wiesławem Prządką. Dokonał nagrań płytowych, m.in.: „Milonga del Angel” (CD Accord 2000), „Las Cuatro Estaciones Porteñas” (CD Accord 2005).

Od 2013 roku jest wykładowcą w klasie gitary w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku.

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pana mgr Roberta Horny sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie *Instrumentalistyka*.

Rozprawa przedstawiona przez Pana mgr Roberta Hornę to **dzieło artystyczne** zarejestrowane na nośniku elektronicznym (pendrive) w formatach mp3 i wave oraz jego opis pod tytułem „**Zagadnienie transkrypcji na gitarę klasyczną na przykładzie wybranych utworów Astora Piazzolli**”.

Najważniejszymi celami, jakie postawił sobie w swej rozprawie doktorskiej Pan Robert Horna, było zaprezentowanie autorskich opracowań kompozycji Astora Piazzolli, przedstawienie motywów decyzji artystycznych podejmowanych w trakcie tworzenia transkrypcji, a także podsumowanie dotychczasowych doświadczeń Doktoranta w zakresie aranżacji utworów A.Piazzolli na gitarę klasyczną.

W moim przekonaniu, określone w ten sposób cele zostały przez Autora w pełni osiągnięte.

Dzieło artystyczne to nagranie następujących kompozycji Astora Piazzolli utrwalone na nośniku elektronicznym:

Adiós Nonino
Milonga del Ángel
Caliente
Libertango
Buenos Aires Hora Cero
Preparense
Tanti Anni Prima
Vuelvo al Sur
Oblivion
María de Buenos Aires
Balada para Él
Balada para mi muerte
Las Ciudades
Milonga en Ay Menor
Los Pájaros Perdidos

Nagrania obejmują opracowania na gitarę solo i zespoły kameralne. Utwory zostały zarejestrowane w różnych trakcie różnych sesji, w latach 2017-2023.

Szczegółowa informacja na temat czasu i miejsca powstania poszczególnych nagrań, zawierająca także nazwiska współwykonawców i realizatorów nagrań, została dołączona przez Doktoranta do części opisowej rozprawy jako errata.

Rozprawa doktorska Pana Roberta Horny stanowi pracę artystyczną na wysokim poziomie. Powyższa opinia dotyczy strony koncepcyjnej, aranżacyjnej oraz wykonawczej, przy czym wszystkie te elementy uzupełniają się w harmonijny sposób.

Pan Robert Horna jest jednym z nielicznych polskich improwizujących gitarzystów klasycznych. Fakt ten pozostaje w ścisłym związku z tematem dysertacji oraz artystycznym punktem wyjścia do rozwiązywania postawionego w rozprawie doktorskiej problemu. Celowo nie będę w poniższej recenzji przeprowadzał analizy porównawczej zaprezentowanych opracowań w odniesieniu do wersji oryginalnych. Jak sam zastrzegł Pan Robert Horna, mamy tu do czynienia z autorską wizją prezentowanych utworów. Chciałbym zająć się raczej twórczym przetworzeniem oryginalnego tekstu przez Doktoranta, odpowiadającym jego osobistym preferencjom artystycznym i idiomowi gitary klasycznej.

W utworach A. Piazzolli należących do głównego nurtu jego twórczości, przeznaczonych na zespół, którego solistą był sam kompozytor, nie pojawia się gitara klasyczna. Stąd też, jej zastosowanie w opracowaniach wymaga od ich autora wiedzy, praktyki i wyobraźni, aby w jak najlepszy sposób wykorzystać walory brzmieniowe gitary klasycznej, z zachowaniem odpowiedniego dla tanga charakteru i stylistyki. Pan Robert Horna z całą pewnością posiada te kompetencje, czemu daje świadectwo w swych opracowaniach. Sięga w nich także często do umiejętności improwizacji, z której wykrystalizowują się rozwiązania aranżacyjne.

W jedynej aranżacji przeznaczonej na gitarę solo, *Adios Nonino*, Doktorat poprzedził zasadniczą część utworu quasi improwizowaną introdukcją, opartą na dwóch skonstruowanych tematach. Są w niej słyszalne inspiracje gitarowym wstępem do koncertu A. Piazzolli na gitarę i bandoneon „*Hommage a Liege*”, a więc jednego z kilku utworów argentyńskiego mistrza przeznaczonych w oryginale na gitarę klasyczną. Decyzja, aby nie kopiować fortepianowego wstępu, w wersji oryginalnej wykonywanego przez Pablo Zieglera, jest tutaj jak najbardziej słuszna. Gitarowe opracowania utworów zaplanowanych przez Piazzollę na większe składy instrumentalne z założenia stanowią rodzaj wyciągu, w którym wiodące tematy zostają przedstawione na tle, potraktowanego mniej lub bardziej szkicowo, akompaniamentu. Dotyczy to opracowań na gitarę solo, a także, w pewnym zakresie, utworów kameralnych. Oryginalna faktura tych utworów jest bardzo złożona. Obejmuje ona (w najczęściej występującej wersji kwintetowej) dwa instrumenty melodyczne, czyli wiodący bandoneon i prowadzący z nim dialog skrzypce, kontrabas (realizujący niezwykle istotną w muzyce tangowej linię basu) oraz instrumenty harmoniczne - fortepian i gitarę elektryczną (służącą także do prowadzenia kontrapunktów, wykonywania efektów kolorystycznych i podkreślającą strukturę rytmiczną). Jest oczywiste, że solowe, gitarowe opracowania utworów w oryginale przeznaczonych na powyżej opisany skład stanowią rodzaj fantazji na temat oryginału, pewien wyciąg z partytury. Często nie jest możliwe przeprowadzenie oryginalnych kontrapunktów, realizacja harmonii w pełnym układzie i zachowanie w całym przebiegu utworu ciągłości ruchu głosu basowego. Autor opracowania staje zatem przed dylematami, które głosy i motywy wybrać, w jaki sposób je zharmonizować, jak rozwiązać problem realizacji linii basowej w połączeniu z melodią

o szerokim ambitusie itd. Pan Robert Horna, znakomicie władający techniką gitarową, zdecydował się w *Adios Nonino* na priorytetowe potraktowanie głównych motywów melodycznych oraz „napędzającej” motorykę linii basu, rezygnując często z polifonicznego zagęszczenia faktury i realizowania kontrapunktów (jak ma to miejsce np. w opracowaniach *Cuatro Estaciones Porteñas* autorstwa Sergia Assada). W zamian za to, poprzez uproszczenie faktury, gitarzysta otrzymuje możliwość gry o bezpośrednim wyrazie, z wykorzystaniem w największym stopniu idiomu gitarowego. Dzięki temu aranżacje Roberta Horny brzmią naturalnie i przekonująco.

Milonga del Angel, opracowana na duet gitarowy (w prezentowanym nagraniu współwykonawcą jest Krzysztof Pełech), to utwór, który bywał opracowywany na gitarę solo, w sposób, zdaniem Doktoranta, nie odpowiadający oryginałowi w zadowalającym stopniu. Opracowanie Pana Roberta Horny na dwie gitary, zachowujące w dużej mierze wierność z tekstem oryginalnym (w zakresie tonalności, faktury i prowadzenia głosów), udowadnia, że duet gitarowy stwarza bardzo szerokie możliwości w opracowywaniu partytur o dużym nawet stopniu skomplikowania. Na uwagę zasługuje wykorzystanie w prezentowanym opracowaniu typowo gitarowych technik, jak tremolo, vibrato poprzeczne i glissando. Dzięki temu, nie imitując artykulacji typowej dla instrumentów zastosowanych w oryginale, autor opracowania osiąga interesujący efekt muzyczny.

Dzieło artystyczne zawiera jeszcze dwa utwory opracowane na duet gitarowy: *Caliente* (z wykorzystaniem akordów kwartowych w skupionym układzie, dwugłosowych przebiegów, wirtuozowskich figuracji i zastosowaniem *rasgueada* w obu partiach) oraz *Libertango*. Jest to utwór doskonale znany, ale w opracowaniu Roberta Horny brzmiący świeżo, dzięki idiomatycznym wypełnieniom akordowym we wstępie, wykorzystaniu techniki *tappingu*, popisowym figuracjom i dokomponowanym motywom oraz dodanej kodzie.

Kolejną grupę utworów Piazzolli opracowanych przez Doktoranta stanowią duety gitary i bandoneonu, instrumentu emblematycznego dla tanga. Współwykonawcą jest tutaj Klaudiusz Baran. W kompozycji *Buenos Aires Hora Cero* zastosowane zostały efekty kolorystyczne w obu instrumentach, melodyczne motywy unisono w partiach gitary i bandoneonu, z kontynuowaniem basowego *walkingu*, na którym oparty jest utwór. W utworze *Preparense* zwraca uwagę zmienna funkcja gitary w opracowaniu - z realizacji typowego tangowego *cuatro* gitara przechodzi do funkcji solowej, wchodząc w dialog z bandoneonem. Załączony w części opisowej zapis nutowy utworu nie odpowiada całkowicie muzyce zarejestrowanej przez Roberta Hornę i Klaudiusza Barana - jest to przykład swobodnego, improwizacyjnego i zmiennego podejścia do tekstu oryginalnego, co świadczy o znajomości stylu przez wykonawców. Gitara realizuje tu także akordy techniką *rasgueado*, w sposób charakterystyczny dla stylu muzyki z kręgu tanga.

Najliczniejszą grupę wśród prezentowanych utworów stanowią kompozycje na głos (mezzosopran Izabela Kopeć oraz mezzosopran Barbara Lewicka w utworach *Tanti Anni Prima*, *María de Buenos Aires* i *Balada para mi muerte*), z towarzyszeniem bandoneonu (tu zamiennie: Klaudiusz Baran i Wiesław Prządka) i gitary (w wykonaniu Doktoranta). Są to następujące kompozycje: *Tanti Anni Prima*, *Vuelvo al Sur*, *Oblivion*, *María de Buenos Aires*, *Balada para Él*, *Balada para mi muerte*, *Las Ciudades*, *Milonga en Ay Menor*, *Los Pájaros Perdidos*.

W wyżej wymienionych utworach gitara przejmuje funkcję harmoniczną, realizuje także ostateczne figury basowe, dając podstawę dla prowadzenia linii melodycznych.

W poszczególnych fragmentach w partii gitary pojawiają się także kontrapunkty, interludia, a w kompozycji *Maria de Buenos Aires* także rozbudowana solowa introdukcja. W warstwie brzmieniowej należy podkreślić bardzo dobre połączenie partii bandoneonu i gitary, pod względem spójności struktury harmoniczej i wyważenia linii melodycznych. W całym prezentowanym materiale gitara została nagrana w bliskim planie, bez nadmiernego użycia pogłosu, co daje poczucie bezpośredniości i naturalności brzmienia.

Grę Roberta Horny cechuje pewność, klarowność dźwiękowa i artykulacyjna. Pulsacja, także we fragmentach o zmiennym metrum, jest bardzo stabilna, co w przypadku muzyki Piazzolli jest jednym z podstawowych kryteriów. Na pozytywne podkreślenie zasługuje także czytelne prowadzenie głosów i operowanie kontrastowymi rejestrami barwowymi.

Integralnym elementem rozprawy doktorskiej Pana Roberta Horny jest jej **część opisowa**. Składa się ona z czterech rozdziałów poprzedzonych wstępem i opatrzonych podsumowaniem, bibliografią (z wyszczególnieniem literatury przedmiotu i literatury podmiotu, uwzględniającą broszury i źródła internetowe) oraz spisem wykorzystanych utworów. Do części opisowej załączone zostały nuty opracowanych przez Doktoranta kompozycji, co uważam za cenne wzbogacenie rozprawy.

W celu nakreślenia ogólnego tła omawianych zagadnień, Doktorant analizuje pojęcie transkrypcji w muzyce, z uwzględnieniem znaczeniowych różnic między określeniami opracowania, transkrypcji i aranżacji, oraz przybliża nam swoje priorytety w pracy aranżera. Zawężając następnie kwestię transkrypcji do obszaru muzyki gitarowej w perspektywie historycznej, Pan Robert Horna przedstawia w sposób syntetyczny omawiane zjawisko, począwszy od muzyki renesansowej i barokowej, poprzez klasycyzm i romantyzm po wiek XX. W kolejnych rozdziałach Doktorant przytacza najważniejsze fakty z biografii Astora Piazzolli, omawia rolę gitary - elektrycznej i klasycznej - w jego twórczości.

Przedstawione także zostają, powstałe w XX wieku, gitarowe transkrypcje utworów Piazzolli, z uwzględnieniem opracowań Cacho Tirao, Eduardo Isaaca, Victora Villadangosa i kongenialnych aranżacji Sergia Assada, które natchnęły Piazzollę do stworzenia *Tango Suite* na dwie gitary. Następnie Doktorant przechodzi do, centralnej z punktu widzenia całości rozprawy doktorskiej, kwestii autorskich transkrypcji utworów Astora Piazzolli. Omówione zostają ogólne założenia i priorytety podczas powstawania opracowań, a następnie przedstawiony każdy z opracowanych i wykonywanych utworów. Doktorant omawia skrótowo m.in. okoliczności powstawania utworów, kluczowe decyzje podejmowane w trakcie przygotowywania transkrypcji i najistotniejsze aspekty wykonawcze.

Część opisowa skonstruowana jest przejrzysto, strona językowa opisu nie budzi zastrzeżeń. Z obowiązku recenzenta muszę wspomnieć o błędnie użytym określeniu *intawolacje* (zamiast: *diminucje*) w kontekście szybkich figuracji zdobiących melodię w muzyce renesansowej (rozdział II 2.1, strona 10) oraz nielicznych niezręcznościach stylistyczno -znaczeniowych. Nie zmieniają one mojej pozytywnej oceny części opisowej. Pod względem edytorskim, tekst części opisowej opracowany został bardzo starannie.

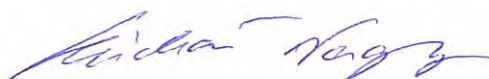
Konkluzja

Rozprawa doktorska Pana mgr Roberta Horny prezentująca autorskie opracowania gitarowe utworów Astora Piazzolli, jest świadectwem dużego doświadczenia Doktoranta jako wykonawcy i autora aranżacji. Za szczególnie wartościowy uważam aspekt praktyczny tej rozprawy, która może być źródłem wielu informacji dla muzyków podejmujących niełatwe zadanie opracowywania i wykonywania utworów Astora Piazzolli na gitarze klasycznej.

Rozprawa z pewnością stanowi wzbogacenie reprezentowanej przez Doktoranta dyscypliny artystycznej oraz całej dziedziny sztuk muzycznych.

Zapoznawszy się z dziełem artystycznym oraz jego opisem stwierdzam, że Doktorant zaprezentował oryginalne rozwiązanie problemu artystycznego oraz spełnił warunki określone w art.13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki.

Pracę Pana mgr Roberta Horny z satysfakcją przyjmuję i wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

prof. dr. hab. Michał Nagy
Akademia Muzyczna w Krakowie